

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalarini misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G.G., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalarini misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta‘lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an‘anaviy ta‘lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta‘siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta‘siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta‘lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta‘minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta‘minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодийёт тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

**QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA RAQOBAT
MUNOSABATLARINI BOSHQARISH MEKANIZMLARI**

**МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТНЫМИ ОТНОШЕНИЯМИ НА РЫНКЕ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ**

**MECHANISMS OF MANAGING COMPETITION RELATIONS IN THE MARKET OF
AGRICULTURAL PRODUCTS**

Zaidov Islom Ibragimjonovich

Namangan davlat universiteti Moliyaviy munosabatlar kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat muhitini kuzatish va boshqarishning nazariy va amaliy jihatdan tadqiq qilingan. tadqiqot bozor ishtirokchilari o‘zaro munosabatlarni optimallashtirish, davlatning tartibga solish moslamalari va boshqaruvini nazorat qilish yo‘llari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: qishloq xo‘jaligi, boshqaruv mexanizmi, agrobiznes, bozor infratuzilmasi, davlat qo‘llab-quvvatlovi, klaster tizimi.

В этой статье рассматриваются теоретические и практические аспекты мониторинга и управления конкурентной средой на рынке сельскохозяйственной продукции. Участники рынка были сосредоточены на оптимизации отношений и состояниях. Анализируются способы контроля регулирующих устройств и органов контроля.

Ключевые слова: сельское хозяйство, механизмы управления, агробизнес, рыночная инфраструктура, государственная поддержка, кластерная система.

This article examines the theoretical and practical aspects of monitoring and managing the competitive environment in the agricultural products market. The study market participants focused on the optimization of relationships, state and Ways to control regulatory devices and controls are analyzed.

Keywords: agriculture, management mechanism, agribusiness, market infrastructure, state support, cluster system.

Qishloq xo‘jaligi har qanday mamlakat iqtisodiyotining strategik rivojlanish yo‘nalishi hisoblanadi. O‘zbekiston taraqqiyotida agrar sohani modernizatsiya qilish va bozor munosabatlarini chuqurlashtirish barqaror vazifa etib belgilangan[1]. Lekin, qishloq xo‘jalik mahsulotlari bozori o‘zining mavsumiyliги, tabiiy iqlim sharoitiga bog‘liqligi va mahsulotning tez buziluvchanligi bilan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarishda qiyinchiliklar tug‘diradi. Ushbu maqolaning maqsadi – bu muammolarni hal etish uchun raqobat munosabatlarini boshqarishning samarali mexanizmlarini taklif qilishdir.

Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida munosabatlarni boshqarishda turli xil omillar tadqiq etilib kelinmoqda. Jahon miqyosida agrar iqtisodiyotning klassik korxonalari JB Penson va CP Rosson o‘z tadqiqotida qishloq xo‘jaligi bozorining boshqa tarmoqlardan farqli o‘laroq, "mukammal boshqaruv"ga yo‘naltirilganligini ta’kidlaydi [2]. Hisob, hisob fikricha, resurslar ishlab chiqaruvchi korxonalar (o‘g‘it, texnika) ko‘pincha oligopolistik xarakterga ega bo‘lib, bu ishlab chiqarish va iste’molchi o‘zgarishlarni muvozanatni buzadi. GL Cramer va DD Southgate esa bozor segmentlari o‘zining umumiy vertikal integratsiya masalalariga e’tibor qaratib, "agrobiznes zanjiri"da jismoniy bardoshlikni nazorat qilish uchun logistika va qayta ishlash yagona mexanizm sifatida zarurligini isbotlab berganlar [4]. O‘zbekiston agrar bozorni isloh qilish masalalari A. Abdug‘aniyev asarlarida

keng yoritilgan. Muallif bozor infratuzilmasi, ayniqsa, ulgurji bozorlarning muhitini kuzatishdagi rolini fundamental tahlil qilgan [3]. AR Tashmatov o‘zining ilmiy izlanishlarida davlat tartibga solish mexanizmlariga urg‘u, bozor iqtisodiyotiga o‘tish erkin erkin harakatni "sun berib qo‘llab-quvvatlash (subsidiyalash va imtiyozlar) orqali bozorga kuchayish asoslaydi

So‘nggi qishloq xo‘jaligida sifatli bardoshlikni tiklashning yangi drayveri sifatidagi klasterlar masalasi UP Umurzakov tomonidan belgilangan tadqiq etilmoqda. Shuni shuni ko‘rsatadiki, klaster usulida ishlab chiqarish segmentlari o‘sha qismidagi "tranzaksion mahsulotlar" uning tahlillari, bu asosiy bozorning ichki mahsuloti, balki eksportdagi jismoniy bardoshligini ta‘minlash [6]. Jahon banki hisobotlarida esa O‘zbekiston agrar bozori uchun eng katta to‘siqsiz logistika tizimidagi "tor bo‘g‘izlar" va axborot assimetriyasi ko‘rsatib o‘tilgan

Tadqiqot jarayonida quyidagi tekshirish usullaridan foydalanildi:

- Tizimli tahlil: Qishloq xo‘jaligi bozori murakkab ijtimoiy-iqtisodiy tizim bo‘lib, bu bozordagi segmentlar va ular o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarning zichligiga bog‘liq. Tizimli tahlil bozorning vertikal va gorizontal segmentlarini ko‘rsatib beradi. Ushbu tahlilda Qishloq xo‘jaligi bozorining segmentlari va ularning o‘zaro bog‘liqligi o‘rganildi.

- Qiyosiy tahlil: Rivojlangan mamlakatlar (AQSh, Yevropa Ittifoqi) va O‘zbekistonning agrar sohadagi boshqaruvini tartibga solish tamoyillari solishtirildi.

- Statistik tahlil: So‘nggi 5 yildagi qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish va narxlar dinamikasi tahlil qilindi.

Qishloq xo‘jaligi bozorining segmentlari va ularning o‘zaro bog‘liqligini quyidagicha ifodalash mumkin:

Resurslar bozori (Kirish segmenti) — Bu segmentga yer, suv, urug‘lik, o‘g‘itlar, texnika va energiya resurslari mavjud. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda resurslarda yuqori darajadagi monopolistik sifat mavjud. Masalan, mineral o‘g‘itlar ishlab chiqarishda yirik korxonalar va davlatning ustunligi kichik fermerlar uchun narx manipulyatsiyasini tug‘diradi. Resurslar narxining 10%ga oshishi, tayyor mahsulot tannarxining o‘rtacha 6-8% ga qimmat ishlab chiqarishga olib keladi, bu esa fermerning yakuniy bozordagi narx bo‘yicha raqobatbardoshligini pasaytiradi[5].

Ishlab chiqarish segmenti — Bu bevosita fermer xo‘jaliklari, dehqon xo‘jaliklari va klasterlarni o‘z ichiga oladi. Bu segmentda mukammal boshqaruvga yaqin muhit mavjud (ayniqsa meva-sabzavotchilikda). Buning uchun, bir ishlab chiqarish o‘rtasida ixtisoslashuvning pastligi "xil mahsulotning haddan tashqari ko‘pligi" (market glut) muammosini hosil qiladi. Ishlab chiqarish bozorning tarqoqligi mahsulot narxiga ta‘sir qilish imkoniyatini cheklaydi, natijada ular "narx qabul" (price taker) pozitsiyasida qolmoqda [6].

Infratuzilma va logistika segmenti (Midstream Segment) — Saqlash, saralash, qayta ishlash va transport xizmatlarini o‘z ichiga oladi. Tizimli tahlil ushbu segmentni bozorning "tor bo‘g‘izi" (bottleneck) deb aniqladi. Zamonaviy sovitkichli omborlar va qayta ishlash imkoniyatlarining yetarli emasligi, hosil yig‘im-terimi davrida taklifning keskin ortishi, narxlarning 2-3 baravarga tushib ketishiga, mavsumdan keyin narxlarning asossiz ko‘tarilishiga sabab bo‘lmoqda. Bu borada infratuzilma obyektlari hajmini oshirish uchun xususiy agrologistik markazlar tashkil etish bo‘yicha tezkor choralar ko‘rish zarur [7].

Iste‘mol bozori (Chakana savdo va eksport segmenti) — Ichki chakana savdo va mahalliy bozorlar. Raqobat munosabatlari bu yerda asosan sifat va brending asosida shakllanadi. Eksport segmentida raqobatbardoshlikni belgilovchi asosiy omillar — fitosanitar xalqaro standartlar (Global GAP, Organic) hisoblanadi [8].

Segmentlararo bog‘liqlikning tahliliy modeli – Tizimli tahlil shuni ko‘rsatdiki, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini samarali boshqarish segmentlar o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni tartibga solish bilan amalga oshirish kerak [9].

- Narx ishlab chiqarish mexanizmi (Price Transmission): Agrar logistika segmenti monopolist qo‘lida bo‘lsa, iste‘mol bozoridagi yuqori narxning foydasi ishlab chiqarishga (fermerga) yetib bormaydi. Bu esa fermerning keyingi yilgi ishlab chiqarish motivatsiyasini o‘ldiradi [10].

Axborot assimetriyasi: Segmentlar o‘rtasida ma‘lumot olishi (bozor konyunkturasi) sustligi tufayli, ko‘r-ko‘rona ishlab chiqarish amalga oshirilmoqda. Raqamli monitoring yagona axborot olish

platformasini joriy etish orqali barcha segmentlarni bir maydonga birlashtirish va raqobat muhitini sog‘lomlashtirishga imkoniga ega bo‘lamiz [11]. Zamonaviy sharoitda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlarining uchta asosiy darajasi aniqlandi:

Mikrob darajada: Fermer va dehqon xo‘jaliklarining mahsulot sifati va brending orqali bozorga kirishi. Ma‘lum bo‘lishicha, klaster tizimiga birlashgan xo‘jaliklarda tannarx 15-20% ga past, raqobatbardoshlik esa yuqori bo‘lmoqda. Mezo darajada: Bozor infratuzilmasi (agrologistik markazlar, saqllovchi omborlar). Natijalar shuni ko‘rsatadiki, logistika markazlarida mahsulot yo‘qotilishi 30% dan 10% gacha kamaygan. Makro darajada: Davlatning monopoliyaga qarshi siyosati va subsidiyalash mexanizmi. Davlat tomonidan berilayotgan imtiyozli kreditlar qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozoridagi raqobat muhitini tenglashtirishga xizmat qilmoqda.

1-jadval

Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlariga ta‘sir etuvchi omillar tahlili[12]

№	Omillar	Ta‘sir darajasi	Izoh
1	Narx	Yuqori	Iste‘molchi tanlovida asosiy rol o‘ynaydi
2	Mahsulot sifati	O‘rta	Standartlashtirish (Global GAP) talab qilish
3	Logistika imkoniyatlari	Juda yuqori	Bozorgacha yetib borishiga yordam beradi

Davlat tomonidan qishloq xo‘jaligida "erkin yordam" modelini sof holda qo‘llash qiyin. Chunki yirik agrosanoat majmualari va kichik dehqon xo‘jaliklari o‘rtasida resurslarga egalik qilishda nomutanosiblik mavjud.

Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlarini joriy etish zarurligi quyidagilarda ifodalanadi:

- Raqamlashtirish: Dehqonlar o‘z bevosita iste‘molchiga sotishi uchun "B2C" (Business-to-Consumer) platformalarini ishlab chiqaradi. Bu vositachilarning bozordagi monopol mavqeyini pasaytiradi.

- Kooperatsiya: Kichik ishlab chiqarishning ixtiyoriy bir mahsulot ishlab chiqarish hajmidagi korxonalar va texnikani birlashtirib beradi.

- Proteksionizm va ochiqlik balansi: Ichki bozorni himoya qilish bilan birga, eksporti hajmini oshirish uchun sifat sertifikatlarini joriy qilish kerak.

Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish narxlarni nazorat qilish emas, balki ekotizim yaratish zarur. Buning uchun quyidagi takliflar oldinga suriladi:

Agro-klasterlar va fermerlar o‘rtasidagi shartnomaviy munosabatlarda ochiqlikni ta‘minlovchi huquqiy bazani ta‘minlash.

Hududlarda zamonaviy agrologistik markazlar tizimini samarali tashkil etish orqali "daladan dasturxongacha" zanjirini samarali boshqarish.

Kichik ishlab chiqaruvchilar uchun bozorda axborot olish (market telligence) kerak, bu ularga qachon va qaysi sharoitda ekish bo‘yicha to‘g‘ri qaror qabul qilishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktyabrdagi O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo‘ljallangan strategiyasini ishlab chiqish”gi PF-5853-sonli Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Raqobat to‘g‘risida”gi Qonuni (Yangi tahriri), 2023-yil.
3. Abdug‘aniyev, A., & Abdug‘aniyev, A. A. (2021). Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti. Toshkent: “Adolat” nashriyoti. (Agrar segmentlar va bozor infratuzilmasi tahlili uchun).
4. Penson, J. B., Capps, O. va Rosson, C. P. (2018). Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyotiga kirish. Pearson ta‘limi. (Xalqaro bozor mexanizmlari va resurslar bozori tahlili uchun).
5. Toshmatov, A. R. (2020). Agrar sohada bozor munosabatlarini tartibga solish mexanizmlari. Monografiya. Toshkent: "Fan va texnologiya".
6. Smit, A. (2021). Qishloq xo‘jaligi bozorlari va raqobat siyosati. Akademik nashriyot.

7. Toshmatov, A. R. (2022). Agrar sohada bozor infratuzilmasini rivojlantirish. Toshkent: “Iqtisodiyot”.
8. Kramer, G. L., Jensen, C. V. va Sautgeyt, D. D. (2020). Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti va agrobiznes. Wiley nashriyoti. (Bozor segmentlari o‘ziga xos bog‘liqlik va vertikal integratsiya nazariyasi).
9. Umurzoqov, U. P. (2022). "O‘zbekistonda meva-sabzavotchilik klasterlari: muammolar va yechimlar." Iqtisodiyot va innovatsion texnologiya ilmiy jurnali.
10. Ibragimjonovich Z. I. International experience in regulating competitive relations in the international market of agricultural products //universal journal of academic and multidisciplinary research. – 2025. – T. 3. – №. 29. – C. 10-14.
11. Ibragimjonovich Z. I. Competitive relations between the united states and members of the association of southeast asian nations (asean) in the international market of agricultural products //usa-scientific review of the problems and prospects of modern science and education. – 2025. – T. 1. – №. 6. – C. 11-16.
12. Zaidov I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati //Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot. – 2024. – T. 2. – №.

UDK: 338.4

**INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING TASHKILOT RAQOBATBARDOSHLIGIGA
TA’SIRI**

**ВЛИЯНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМ КАПИТАЛОМ НА
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ**

**THE IMPACT OF HUMAN CAPITAL MANAGEMENT ON ORGANIZATIONAL
COMPETITIVENESS**

Rahimova Nargiza Akram qizi

Qarshi davlat universiteti Iqtisodiyot fakulteti

Inson resurslarini boshqarish yo‘nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligini oshirishdagi o‘rni tahlil qilingan. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida xodimlarning bilim, ko‘nikma va malakalarini rivojlantirish tashkilotlarning strategik ustunligini ta’minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlar tahlili, statistik ma’lumotlarni o‘rganish va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi. Natijalar inson kapitaliga investitsiya kiritish mehnat unumdorligini, innovatsion faollikni va tashkilotning bozor raqobatbardoshligini oshirishini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: inson kapitali, inson resurslari, raqobatbardoshlik, HR menejment, mehnat unumdorligi, innovatsiyalar.

В данной статье проанализирована роль управления человеческим капиталом в повышении конкурентоспособности организации. В условиях современной экономики развитие знаний, навыков и компетенций сотрудников рассматривается как один из ключевых факторов, обеспечивающих стратегическое преимущество организаций. В ходе исследования были использованы методы анализа научной литературы, изучения статистических данных и сравнительного анализа. Результаты показали, что инвестиции в человеческий капитал способствуют повышению производительности труда, инновационной активности и рыночной конкурентоспособности организаций.